

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izahajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. januarija 1874.

Obseg: Nekoliko o pomnožitvi vinske trte. (Dalje.) — Nekaj od čebelarstva na Ruskem. — Državne ali cesarske založnice. — Dvojni sveti večer. (Dalje.) Deželni zbori. — Naši dopisi. — Novi čar.

Gospodarske stvari.

Nekoliko o pomnožitvi vinske trte.

(Dalje.)

Omenjeni resnični prikazni se pa ne moremo čuditi, vsaj so vendar mladike tudi tiste, katere se nad zemljo z največjo raščo, največjo močjo življenja od drugih delov rastline bistveno odlikujejo, kajti vse spremembe, katere se na vseh naših lesnatih rastlinah med letom vršijo, vršijo se na mladikah, katerih glavni deli so očesa, popje. Veliko bogastvo raščne moči, moči življenja mladik, naših lesnatih mladik dokazuje se nam še posebno v tem, da smo v stanu iz vsacega njihovih glavnih delov, iz vsacega očesa, lastno, samostalno rastlino tudi po tem še narediti, ko smo jo odstranili od matere ter ugodnim pogojem rašč podvrgli. Moč življenja je toraj v popji v ravno isti meri združena, kakor v semenu, se ve da se ena od druge v tem bistveno razločuje, da se prva pod vplivom nadzemeljskih ugodnih pogojev — katere vse pod cepljenjem zapopadamo — vedno krepko razvijati prične; druga pa tega nikdar storiti ne more — seme mora v zemljo priti. Nasproti je pa tudi resnica, da je število rastlin, katerih posamezno popje se v zemlji v samostalne rastline spremeniti dá, proti onim, pri katerih tega storiti ne moremo — le kaj majbno, izginljivo. Vse to pa nas ne more motiti; dovolj nam je v dokaz, da se v mladikah največja moč življenja znajde, ter da se ta ne le kakor sploh nad zemljo, v največji meri razodeva, ampak tudi pod zemljo pri tistih rastlinah, katere se s pomočjo lesa, in ne le semena pomnožiti dado. V mladosti je krepost in pomnožitev. To je postava narave, katere se hočemo in moramo tudi pri izvolitvi in pomnoženju vinske trte namenjenega lesa držati.

Dokazali smo toraj, da najmlajši les na trti — to so enoletne mladike ali rozge — je tisti, katerega se imamo z najboljšo nado za pomnožitev posluževati. Navada taci krajci, v katerih se to izpolnuje, je toraj prava, vse drugo je napačno.

Da to vemo, nam pa še ne zadostuje, kajti vedeti moramo tudi dalje to, kako da se ima tak mlad les pravilno pripraviti, — kako da se ima rezati, kako dolg puščati.

Na prvo vprašanje kar naravnost odgovoriti zopet ne gre, marveč moramo spet vzroke popred razodeti. Od vkorenitvenja kovči je odvisna gledé uzkrainosti, gledé trpečnosti vsa vrednost prihodnje trte. Ako se kovč prav vkoreniti, in ako so jej tudi vsi drugi po-

goji krepke rašče podeljeni, to je, pravilno pripravljeni svet, v svesti si imamo biti, da se nam bode taka trta prav dolgo dobro obnašala. Ako se pa kovč prav ne vkoreniti, nikdar ne bode iz nje izrastla trta prav koristna, če tudi jej postrežemo kakor koli in kolikor koli hočemo, kajti korenike so žlica, so usta, s katerimi trta svoj živež iz zemlje zajema; če pa so ona pomanjkljiva, kaj pomaga vsa obilnost hrane? — Nič. Pomanjkljivo, slabo vkorenitvene so pa kovči takrat, kedar ne najdemo na njih vseh tistih korenin v pravi meri zastopanih, katere jim hrano od strani, pa ne manj iz globočine zemlje zajemajo. Vse korenike, katere na izkopani eno- ali večletni bilki najdemo, razdelimo namreč po prostoru, na katerem so iz kovči izrastle, v tri dele. Najspodnejše, katere prav na koncu kovči — iz pēte — izrastejo, imenujemo kronine, vse druge pa gori do najvišjih, ki so navadno prav goste in tanke, to so nosne, stranske. Lega stranskih in kronin nam že sama po sebi jasno kaže, kakošni namen da imajo. Kronine silijo namreč naravnost v tla, v globočino, one morajo toraj iz nje hrano jemati; stranske razprošene so pa skoro da vodoravno na vse strani okoli in okoli, kjer imajo ravno isto službo opravljati, kakor prve. Rosne korenike so brez vsega pomena.

Kakor hitro vse to vemo, vemo gotovo tudi to, da so prve veliko večje vrednosti memo družih, kajti hitro je hrana okoli trte posrkana tako, da bi morala vsled tega poginiti, ako bi se je iz globočine iskati ne mogla. Veče vrednosti so pa tudi gledé na sušo in mraz. Ali je mar trta z lepimi krepkimi stranskimi koreninami bolja, ako se zemlja dva, dva in pol do tri čevlje na globoko posuši? — Nič, in le kronine jo v tem slučaju gotove smrti rešijo, kajti one gredo tudi šest in še več čevljev globoko, kjer vlažnosti tako hitro ne zmanjka.

Vse to bode gotovo v dokaz velike važnosti in velike vrednosti kronin korenin zadostovalo. Ostane nam le še to, da pozvemo, kako, na kak način da si jih vinorejec najlože v pravi množini in pravi kreposti pridobi.

(Dal. prih.)

Nekaj od čebelarstva na Ruskem.*)

V neki vasi blizu mesta Baturin živi A. Prokopovič — menda največji čebelar Ruskega. V svojih čebelnjakih ima več tisuč panjev; z državno podporo vzdržuje že več let šolo za čebelarstvo v dveh razredih,

*) Iz „Slov. Čebele“, kateri vrednik je zdaj strokovnjak v čebelarstvu, gosp. župnik J. Jerič. Vred.

katero obiskuje vsako leto kakih 50 učencev. Tudi neki gosp. Pokorsky ima več tisuč čebelarских panjev. Panj Prokopovičev je najbolj navaden na Ruskem. Tudi panj je tako imenovan „stoječ panj“ (Ständerstock); deske za panj — bolj prav podnice — so hrastove, po $1\frac{1}{2}$ palca debele, od zunaj vrh tega še z za palec debelimi slamnatimi pletenicami ovite; visok je 38 palcev, $14\frac{1}{2}$ širok, 12" dolg, ter ima troje nadstropij. Vsako nadstropje ima po 10 okvirjev ali romčekov, in od zadej posebna vratica; spredaj se vé da ima vsaki oddelek svoje žrelce, katero se s premakljivo dilico lahko zatvori.

Ruski čebelarji s tem panjem tako ravnajo, da vsako leto čebelam le eno nadstropje odločijo. Vsako leto vzamejo eno vrsto z medom napolnjenega satovja, ter namesto polnega praznega nastavijo. Tretje leto panj obrnejo, da je prejšnji spodnji oddelek za gornji, ter v treh naslednjih letih spet vsako leto v enem oddelku žanjejo in satovje prenavljajo.

Grof Miklavž Zubow, grajščak Šaulinski in Janez pl. Hryškevič, grajščak v Lahovem, sta prva Kranjsko čebelo naročila in tudi razne Dzierzoncve panjove. Od tod je predsednik naročil menda tudi prvi Ruski panj. Pri občnem zboru v Solnemgradu l. 1872 ga je na ogled postavil; porajtal ga je malokdo, da si je bilo zbranih 400 čebelarjev. Neki Borrisowski ga je poslal letos v Dunajsko razstavo in zdaj vsi nemški časopisi o njem poročajo. Ta panj — kdor hoče, se ga lahko v Šmereku nagleda — tehta 160 funtov in stane z voznino 45 gold. srebra. Dolg je kake 4', širok $1\frac{1}{2}$ ', stene so po 2" debele, ima troje žrelce in kakih 20 satovnih okvirjev — romčekov ne moremo reči — zgornji del okvira bi za ljudi, ki se radi pretepajo, malo nevaren bil, ker je štirivogelno poleno (po $1\frac{1}{2}$ palca vsaka stran debela), stranski deli so malo slabiji. Pokrov je strehi podoben, ter se odpira, ker satniki se od zgoraj vun in noter devajo. Panj je tedaj mali čebeljnjaček, ki se postavlja in prestavlja, kamor kdo hoče. Kakor panj je prav po rusko okoren in nespreten.

Čebelarstvo je po Ruskem sploh, kakor pravimo, v otročjih letih. Panji so navadno izdolbljeni leseni hlodi po 2–2 $\frac{1}{2}$ čevlja visoki, široki kakor so sami izrastli, ali kakor je delalcu poratalo. Po rodovitni Ukrajini imajo marsikteri grajščaki in duhovniki po 1000 panjev, za katere se pa čez leto malo zmenijo. Kar živi in pridno méd nanaša, gospodarju vstreže; kar ne, naj pogine, kedar hoče — gospodar nobenemu ne pomaga. Meseca avgusta pregleduje in pretehtuje svoje panje in kjer je kaj, vzame, ter vse skup méd in vosek, zalego in drugo nesnago v sodček potisne; vse prav tako, kakor nekdanj pri nas. (Znabití še tudi zdaj sem ter tje!) Nasledek takega ravnanja se vé da je: nečeden méd in vosek in pri prodaji — mala cena.

Poglejmo še, kako Ruski čebelar čebele prezimuje. Konec septembra naredí jamo v zemljo (če nima že nalašč za to narejene), jo pokrije z deskami; potem panj vrh panja naloží, vrata zatvori in do spomladi jih več ne vidi. Tako pa se vé da se zgodi, da marsikaterikrat miši brez strahú gospodarijo in veliko panjev pomorijo. Drugi lakote pomrjó; spet drugod iz slabo zaprtih panjev čebele vun gredó in nazaj več ne najdejo, ter po tleh mrtve po palcu na debelo ležijo.

Meseca aprila Rus čebelno jamo odpre, čez mrtve malo porentači, jim pobere voščine — tudi pri živih ne pozabi satovje do dobrega spodrezati — ter živeče kar na gola tla zemlje postavi in odide ter jih prepusti nemili osodi. Da bi slabim medú pokladal, odmrle matice nadomestil, panje osnažil itd., tega in enakega dela Rus ne pozná. Edino še pazi, kdaj kaki panj rojí, da roj v nesnažni štor spravi in vsega čebelarstva je — konec.

Državne ali cesarske založnice.

Velikanski polom (krah), kateri se je maja meseca lanskega leta v denarstvenih zadevah godil v naši Avstriji, je napravil tudi veliko škodo obrtnijstvu in trgovini sploh. Krič je potem vstal po ustavoverskih časnikih: „vlada, zdaj pa ti pomagaj!“ In prišlo je do tega, da — kakor je našim bralcem znano — je ustavoverska večina državnega zbora pritrdila temu, da vlada dolg naredí za 80 milijonov v srebru, da drugim denarja posodi. In za taka državna izposojila se je naredila posebna postava, ki šteje 18 oddelkov in je 13. decembra 1873. l. bila od cesarja potrjena. Od teh na pósodo vzetih 80 milijonov gold. se sme nekoliko obrniti v izdelovanje železnic, med katere se šteje tudi Istrijska in Tarnovska železnica; z ostalim denarjem se pa imajo ustanoviti založnice ali pomočne blagajnice (Vorschusskassen), katere so namenjene pomagati obrtniki in trgovini in za eskomtiranje menjic.

Pod kakošnjimi, zelo težavnimi, pogoji pa se bodo posojila dobivala iz teh založnic, to kaže posnetek iz postavnih določil.

Na vsaki menjici morala bi biti dva podpisana in dolg se mora vsaj v 6 mesecih plačati. Posojila se sicer smejo dati, če se zastavijo a) veljavne menjice, b) blago, pridelki kmetijski in rudarski ali drugi izdelki, c) državni ali sicer vrednostni papirji. Pri pod b. omejenih zastavah se dobí polovica cene, pri tej pod c. se mora najmanj tretjina kursa odbiti. Zastavijo se tudi lahko posestva ali na posestvih vknjižene trejatve.

Založnicam ni treba vzroka povedati, zakaj so kateremu odrekle eskomtiranje menjic ali pa posojilo.

Posojila se dovoljujejo navadno na 3 mesece in le izjemno na 6, podaljšati se pa ne sme dalje, kakor na eno leto. Visokost obresti se določi pri dovoljenji eskomta, oziroma posojila, pa se sme pri podaljšanju povekšati, vselej pa mora obrest za 2 odstotka več biti, kakor je pri národni banki, tedaj najmanj 7 od 100.

Ako se ob pravem času denar ne povrne, sme založnica zastavljeno blago prodati in se s skupnino plačati; to veljá tudi takrat, kedar je dolžnik v konkursu. Po pismu ministrovem naj se posebno na to gleda, ali je človek, ki posojila želí, osebno popolnoma zaupanja vreden ali ne, zato se mora ta zaupljivost natanko preudariti. Osebni kredit je tedaj glavna stvar; se ve da brez zastave tudi tak človek ne dobí nič. Kaj pa, če človeka založnica ne pozna in poprašuje nevošljive mu ljudi ali sovražnike njegove? Tako pozvedovanje utegne včasih človeku, ki denarja potrebuje, veliko škodovati na dobrem imenu. Res, da se mora skrivé ravnati o tem, al kaj neki ostane skrivé? Če posojila po vsem tem ne dobí, reklo se bode, da založnica mu ne zaupa! — Založnice so le subsidiarna pomoč, to je, če človek drugod ni dobil posojila, potem še le sme potrkati na vrata založnice. Al kako bode to dokazal? Ali mu to povikša osebno zaupanje? — Kako nerada je vlada založnice v svoje roke vzela, vidi se iz ministerskega pisma, ki pravi, da bi rada kaki drugi privatni založnici denarja na posodo dala, ako ona s svojimi udi poroštvo za povračilo posojila na-se vzame.

Glavno vodstvo založnic je na Dunaji; v to vodstvo izvoli finančni minister zaupne može, kateri oskrbujejo vse na državne stroške. Posamesne založnice po deželah, kjer se napravijo, oskrbujejo pa od finančnega ministra imenovani zastopniki in zaupni možje, katerih polovico volijo trgovske in obrtnijske zbornice, polovico njih pa imenuje finančni minister sam.

Zadnji čas 31. decembra letošnjega leta neha jo te založnice.